

Konferencja naukowa „Główne nurty w literaturze XX i XXI wieku a dziennikarstwo”, Kraków 20–21 kwietnia 2010 roku

Główne nurty w literaturze XX i XXI wieku a dziennikarstwo – to tematyka konferencji naukowej, która odbyła się w dniach 20–21 kwietnia 2010 roku na Wydziale Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Współorganizatorami tego naukowego przedsięwzięcia byli: Instytut Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Instytut Kultury Uniwersytetu Jagiellońskiego, Instytut Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Wyższa Szkoła Ekonomii i Prawa im. prof. E. Lipińskiego w Kielcach, Warszawska Wyższa Szkoła Humanistyczna im. B. Prusa, Wyższa Szkoła Zarządzania w Rzeszowie i Towarzystwo Studiów Dziennikarskich. Uroczystego przywitania gości i otwarcia konferencji dokonał JM Rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego prof. zw. dr hab. Karol Musioł oraz Dziekan Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej prof. UJ dr hab. Jacek Ostaszewski.

Pierwsza część obrad plenarnych, prowadzona przez prof. dr. hab. Janusza Adamowskiego, oscylowała wokół korelacji zachodzących między literaturą a dziennikarstwem oraz potrzeby badań tychże powiązań. Pierwsza zabrała głos prof. dr hab. Maryla Hopfinger, która w swoim referacie *Współczesne przemiany literatury a dziennikarstwo (prasa, radio, telewizja, Internet)* przypominała o miejscu, jakie zajmuje literatura w kulturze. Badaczka uwypukliła zmiany zachodzące w języku polskim używanym w mediach masowych. Kontynuacją tej tematyki było wystąpienie prof. dr. hab. Jerzego Jastrzębskiego *Dziennikarstwo jako literatura XXI wieku*. Badacz wysnuł tezę, że dziennikarstwo wywodzi się z tych samych korzeni, co literatura, i jest w związku z tym niejako jej młodszym bratem. Na zakończenie podkreślił, że „media nie definiują świata, lecz tworzą inny świat, a biada tym, którzy myślą świat rzeczywisty z literaturą i dziennikarstwem”. Kolejnym referentem, który podjął próbę zbadania związków zachodzących między literaturą a dziennikarstwem, był prof. dr hab. Jerzy Snopek. W wystąpieniu *Pisarstwo i dziennikarstwo – ich wzajemne relacje* doszedł do wniosku, że jeśli zdarzają się arcydzieła dziennikarskie, to wykraczają one poza formy *stricte* dziennikarskie.

Ks. prof. dr hab. Leon Dyczewski referatem *Pamięć zbiorowa w mediach* zakończył pierwszą część obrad plenarnych. Prelegent przypominał, że tożsamość

niebędąca atrybutem narodowym, jest kształtowana przez zbiorowość, do której należymy. Podkreślił, że każdy naród i grupa etniczna mają swoją pamięć zbiorową, którą – zdaniem badacza – należy pielęgnować i przekazywać z pokolenia na pokolenie.

Kolejny referat pt. *Kontratyp satyry politycznej* wygłosił prof. dr hab. Jacek Sobczak. Badacz zajął się satyrą polityczną jako jedną z form wypowiedzi dziennikarskiej. Zastanawiał się także, w jakich sytuacjach taka forma wypowiedzi narusza obowiązujące w Polsce prawo.

Kolejne trzy referaty traktowały o zawodzie dziennikarza i jego warsztacie pracy. Prof. dr hab. Jacek Dąbała zabrał głos na temat *Literatury wobec pragmatyki warsztatu dziennikarskiego*, dr hab. Andrzej Klaiszewski zastanawiał się nad *Literaturą XX i XXI wieku w kształceniu dziennikarzy (zarys problematyki)*, natomiast dr Zbigniew Bauer zaproponował spojrzenie na *Gonzo journalism: czy to już literatura, czy jeszcze dziennikarstwo?*

Pierwszy dzień obrad zakończyła sesja prowadzona przez prof. dr hab. Jerzego Jastrzębskiego, w ramach której wygłoszono trzy referaty. Pierwszy prof. dr hab. Macieja Kawy na temat *Literackiego i dziennikarskiego punktu widzenia – od reportażu do tabloidu*, to spojrzenie na ewolucję współczesnych gatunków dziennikarskich w mediach masowych i próba ich oceny. Dr Karina Stasiuk-Krajewska zastanawiała się nad *Tożsamościowymi problemami współczesnego dziennikarstwa*. Badaczka pokusiła się o odpowiedź na pytanie, co to jest dziennikarstwo? Wykazała jednocześnie złożoność problematyki i trudności z jednoznacznym jego zdefiniowaniem. Dr Dominik Lewiński w referacie pt. *Genologia medioznawstwa* wykazał jak rozproszone jest środowisko ludzi badających media i dziennikarstwo oraz starał się nakreślić sytuację polskiego medioznawstwa, jako kształtującej się młodej dziedziny wiedzy.

Podczas drugiego dnia konferencji obrady toczyły się w trzech równoległych sekcjach. Oprócz Sekcji Publicystyki, obradowały także Sekcja Literatury pod przewodnictwem prof. dr hab. Jerzego Snopka i dr hab. Andrzeja Kaliszewskiego oraz Sekcja Mediów Elektronicznych, pod przewodnictwem prof. dr hab. Jacka Sobczaka i prof. dr hab. Jacka Dąbały.

W związku z tym, że autorki sprawozdania wzięły czynny udział w sekcji traktującej o publicystyce, zostanie ona szerzej omówiona. Obradom przewodniczyła dr Wiesława Woźniak. Z zaplanowanych 16 referatów wygłoszono 12. Znakomita większość wystąpień poświęcona była wzajemnemu przenikaniu się dziennikarstwa i literatury na wielu płaszczyznach. Pierwszą z nich jest przenikanie się gatunków literackich i dziennikarskich. Od dość dawna mamy już do czynienia z istotnym wpływem stylu literackiego na dziennikarstwo i publicystykę oraz *vice versa*. Szczególnie mocno ten problem podkreślony był w wystąpieniach prof. dr hab. Barbary Bogołębskiej (*Przekraczanie granic publicystyki i literatury (na wybranych przykładach)*), dr Wiesławy Woźniak (*Komentarze do codzienności. Dyskurs literacki jako dyskurs dziennikarski: Mann, Orwell, Eco*), dr Grażyny Maroszczuk („*Być może trafi się ciekawa rozmowa*”). *Uwagi na marginesie*

dwuautorskich form autobiograficznych), mgr Katarzyny Plewki (*Rozmowa jako dokument. Wywiad-rzeka jako reprezentacja literatury publicystycznej ostatniego dwudziestolecia*) i dr Anny Mlekodaj (*Gawęda, felieton, opowiadanie? – dylematy genologiczne na pograniczu dyskursów*). Referentki przytaczały liczne przykłady takiej osmozy zarówno w literaturze polskiej, jak i światowej. Sugerowały, że gatunki dziennikarskie coraz chętniej czerpią z doświadczeń literatury, zapewne w celu uatrakcyjnienia przekazywanych treści. Jednocześnie jednak gatunkami dziennikarskimi, a szczególnie literacko-dziennikarskimi (publicystyką i felietonistyką) parają się bardzo często literaci. I to jest kolejna płaszczyzna przenikania się literatury i dziennikarstwa, na którą szczególną uwagę zwrócili w swoich wystąpieniach dr Olga Dąbrowska-Cendrowska (*Krystyna Kofta jako reprezentantka felietonistów „Twojego Stylu” w latach 1990–2009*), omawiająca klasyczny przykład literatki i felietonistki Krystyny Kofty czy dr Magdalena Mateja (*Artyści – rzemieślnicy – chałturnicy. Poczet felietonistów polskich*).

Ogólnie o wzajemnym wpływie literatury i mediów, szczególnie elektronicznych, mówili dr Henryk Pietrzak (*Wkład literatury w modelowanie przestrzeni medialnej*) i dr Alojzy Morzyniec (*Wzajemne przenikanie podejrzliwości w mediach i literaturze*). Z nieco innego punktu widzenia rozpatrywały ten temat dr Monika Przybysz (*Narracja, która sprzedaje, czyli opowieść o narracji w reklamie*) i dr Judyta Perczak (*Rola marki towarowej w „Jeżycjademie” Małgorzaty Musierowicz. Tło powieściowe czy product placement?*). Pierwsza z nich mówiła o literackiej narracji w reklamie i jej wpływie na odbiorcę, druga zaś zastanawiała się nad funkcją, jaką pełni marka towarowa w powieściach Małgorzaty Musierowicz z cyklu *Jeżycjada*.

Poza głównym nurtem rozważań pozostawał referat mgr Kseni Kakareko (*Białoruskie rytuały polityczne*) na temat rytualizacji i teatralizacji sposobu sprawowania władzy państwowej na Białorusi.

Po zakończeniu wystąpień odbyła się ożywiona dyskusja. Pytania stawiano wszystkim referentom, szczególne jednak poruszenie wzbudziły tezy postawione przez dr J. Perczak, badającą, czy zabiegi literackie stosowane przez M. Musierowicz nie ocierają się o kryptoreklamę. I chociaż z wystąpienia wynikało wyraźnie, że popularna autorka książek dla młodzieży nie stosuje z premedytacją zabiegów kryptoreklamowych, dyskutanci byli zdumieni, że taką możliwość można w ogóle brać pod uwagę w przypadku beletrystyki. Z dyskusji wynikało niezbicie, że literaturoznawcy nie zwracają uwagi i nie zdają sobie sprawy z potęgi *product placement*, która to forma reklamy ukrytej opanowała już media elektroniczne i wkracza do literatury.

Po zakończeniu dyskusji w sekcjach uczestnicy konferencji wzięli udział w panelu dyskusyjnym: *Między dziennikarstwem a literaturą. Casus Ryszarda Kapuścińskiego*. Gościem honorowym była żona pisarza. Dyskusje poprowadził dr hab. Andrzej Kaliszewski, a udział wzięli: prof. zw. dr hab. Tomasz Goban-Klas, prof. UJ dr hab. Kazimierz Wolny-Zmorzyński, prof. UJ dr hab. Bogusław Nierenberg, dr Zbigniew Bauer, dr Edward Chudziński. Dyskutowano o związkach

Ryszarda Kapuścińskiego z literaturą, w tym z liryką oraz z dziennikarstwem, jak również interdyscyplinarności jego książek. Podkreślono, że najwybitniejsze dzieła pisarza sytuują się na pograniczu literatury i dziennikarstwa. Poruszono również temat kontrowersyjnej biografii *Kapuściński non fiction* Artura Domosławskiego.

Konferencję podsumował i zakończył dr hab. prof. UJ Kazimierz Wolny-Zmoryński.

Olga Dąbrowska-Cendrowska

Judyta Perczak